

Ekonomika

Lielbritānija ir viena no pasaules ekonomikas lielvarām. 2012. gadā ar 2,32 trilj. USD lielu iekšzemes kopproduktu (pēc pirktspējas paritātes) Lielbritānija ierindojās 9. vietā pēc ASV, Eiropas Savienības, Ķīnas, Indijas, Japānas, Vācijas, Krievijas un Brazīlijas. Eiropā Lielbritānija ir 2.lielākā ekonomika pēc Vācijas.

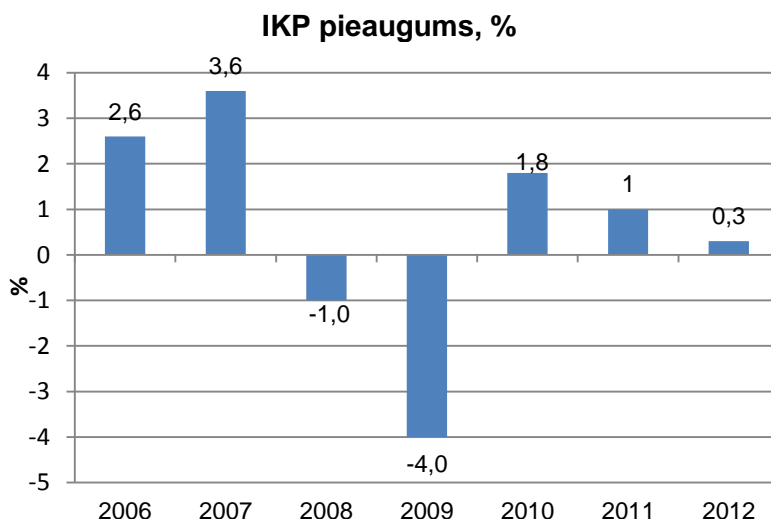
Tās ekonomika balstās uz privāto uzņēmējdarbību. Kopš 1979. gada privatizēta lielākā daļa valsts uzņēmumu, cita starpā *British Steel*, *British Airways*, *British Telecom*, *British Coal*, *British Aerospace* un *British Gas*.

Ir vairākas uzņēmējdarbības priekšrocības – maza tirgus un darbaspēka regulācija, sazarota starptautiskā transporta sistēma, teicama infrastruktūra, starptautiski nozīmīga valsts valoda, relatīvi zemi nodokļi. Aktuāls jautājums ir sterliņu mārciņas nomaiņa pret eiro. Eksperti uzskata, ka šķērslis ir ne tikai sabiedrības negatīvā nostāja, bet arī pašmāju cenu svārstības.

Ir lieli ogļu, dabas gāzes un naftas resursi. Lielbritānija ir Eiropas Savienības nozīmīgākais un vienīgais energoresursu eksportētājs. Taču arī pašmāju patēriņš ir viens no augstākajiem pasaulē.

1992.gadā Lielbritānijā beidzās recesija un līdz 2008.gadam, kad arī šeit sākās globālā krīze, tās ekonomikā var atzīmēt visgarāko ekonomiskās attīstības periodu. Globālās ekonomikas krīzes dēļ kritās nekustamā īpašuma cenas un palielinājās mājāsaimniecību parādi. 2010.gadā valdība īstenoja vairākus pasākumus, lai stabilizētu finanšu tirgu. Tika ieviests 5 gadu taupības pasākumu programma, lai samazinātu Londonas budžeta deficītu no 10% no IKP līdz 1% no IKP 2015.gadā. 2011.gada novembrī Lielbritānijas finanšu ministrs izsludināja papildus taupības pasākumus līdz 2017.gadam, jo ekonomikas attīstība eiro zonas parādu krīzes rezultātā notika lēnāk nekā plānots. Viens no lielākajiem pasākumiem bija PVN paaugstināšana no 17.5% līdz 20% 2011.gadā. Līdz 2014.gadam tiks plānots samazināt uzņēmuma nodokli līdz 21%.

IKP samazinājums bija vērojams 2008.un 2009.gadā, attiecīgi par 1% un 4%. Vislielākais kritums bija apstrādes rūpniecībā -10,7% un būvniecībā -10,7%. 2012. gadā IKP pieaugums bija 0,3%. Bezdarbs ir pieaudzis no 5,7% 2008. gadā līdz 7,8% 2012. gadā. Budžeta deficīts joprojām ir 7,7% no IKP.

Avots: Lielbritānijas Centrālā statistikas pārvalde - www.statistics.gov.uk

Intensīva un augsti mehanizēta lauksaimniecība. Saražo 60% no nepieciešamās lauksaimniecības produkcijas (tikai ar 2% no kopējā darbaspēka), aptuveni 2/3 no tās veido lopkopības produkcija, 1/3 lauksaimniecības kultūras. Lielbritānijā audzē kviešus, miežus, auzas, kartupeļus, cukurbietes, augļus un dārzeņus. Nodarbojas ar lopkopību un aitkopību. Lauksaimniecība tiek subsidēta. Lieli nozvejas apjomi.

Kopš 1960 gadiem rūpniecības nozīme Lielbritānijas ekonomikā samazinās. Visvairāk rūpniecībā nodarbināto īpatsvars ir Austrummidlandes un Rietummidlandes reģionā (attiecīgi 19% un 18% no darbaspēka), savukārt Londonā vismazāk – 6%.

Nozīmīgākās rūpniecības nozares ir mašīnbūve un tās saskarnozares, automašīnu piederumu un rezerves daļu ražošana. Darbojas vairāku starptautisku autokoncernu filiāles, piemēram, *BMW*, *Ford*, *General Motors*, *Honda*, *Nissan*, *Toyota* un *Volkswagen*; furgonu un kravas automašīnu uzņēmumu filiāles (*Leyland Trucks*, *LDV*, *Alexander Dennis*, *JCB*, *Manganese Bronze* un *Case-New Holland*). Ražo vilciena vagonus un citus dzelzceļa ritošā sastāva komponentus (*Brush Traction*). Attīstīta kosmiskās aviācijas nozare un aizsardzības rūpniecība, piemēram, uzņēmums *BAE systems* ražo civilās un kosmiskās aviācijas aprīkojumu, zemes rakšanas darbu un kuģu aprīkojumu, bet *VT Group*, *GKN* un *Rolls Royce* ražo kosmisko kuģu dzinējus un enerģijas ražošanas iekārtas.

Elektroniku, audio un optiskās ierīces ražo pašmāju uzņēmumi *Amstrad*, *Alba*, *ARM*, *Dyson*, *Glen Dimplex*, *Invensys*, *Wolfson*, *Linn*, *Nallatech* un *Axeon*. Bez tam Lielbritānijā atrodas vairākas ārvalstu uzņēmumu filiāles, kas ražo TV, radio un komunikācijas piederumus, optiskos instrumentus, elektroiekārtas, biroja tehniku un datorus.

Ķīmiskā rūpniecība ir otra svarīgākā Lielbritānijas rūpniecības nozare. Īpaši attīstīta farmācijas produktu ražošana. Šajā jomā darbojas *GlaxoSmithKline* un *AstraZeneca*.

Attīstīta pārtikas rūpniecība, tekstilrūpniecība un poligrāfijas nozare. Lielbritānijā atrodas trīs pasaules lielākās alus darītavas – *Digeo*, *Sabmiller* un *Scottish&Newcastle*; minētajās nozarēs darbojas tādi starptautiski pazīstami uzņēmumi kā *Unilever*, *Cadbury Schweppes*, *Tate&Lyle*, *British American Tobacco*, *Imperial Tobacco*, *EMAP*, *HarperCollins*, *Reed ELsevier*, *Ben Sherman*, *Burberry*, *French Connection*, *Reebok*, *Pentland Group* un *Umbro*.

Pakalpojumi veido lielāko daļu iekšzemes kopproduktā.

Londona ir viens no vadošajiem finanšu centriem un pilsēta ar lielāko IKP un IKP uz vienu iedzīvotāju Lielbritānijā.

Lielākie finanšu un apdrošināšanas pakalpojuma uzņēmumi ir *London Stock Exchange* (akcijas un obligācijas), *Lloyds of London* (apdrošināšana), *Bank of England*, *Barclays banka*, *Citigroup* un *HSBC*. Londonas *City* un *Docklands* rajonā vien atrodas 500 banku.

Attīstīta komunikācijas un informācijas tehnoloģijas nozare, kurā darbojas *BT*, *Xansa* u.c.

2012.gads bija neparasts gads arī tūrisma jomā. 2012.gada jūnijā tika atzīmēta Lielbritānijas Karalienes dimanta gadadiena – 60 gadi kopš kāpšanas tronī, kā arī jūlijā, augustā un septembrī notika vasaras olimpiskās un paraolimpiskās spēles. Līdz ar to tūristu skaits pieauga par 0.9% salīdzinājumā ar 2011.gadu (līdz 698 000 tūristiem). Tāpat palielinājās gan ieņēmumi no tūrisma, gan pavadīto nakšu skaits.

Kopumā tūrisms iekšzemes kopproduktā veido 8,9%. Lielbritānija ir 7. visapmeklētākā valsts pasaulē, pēc Francijas, ASV, Ķīnas, Spānijas, Itālijas un Turcijas. Populārākā apskates vieta ir Britu muzejs.

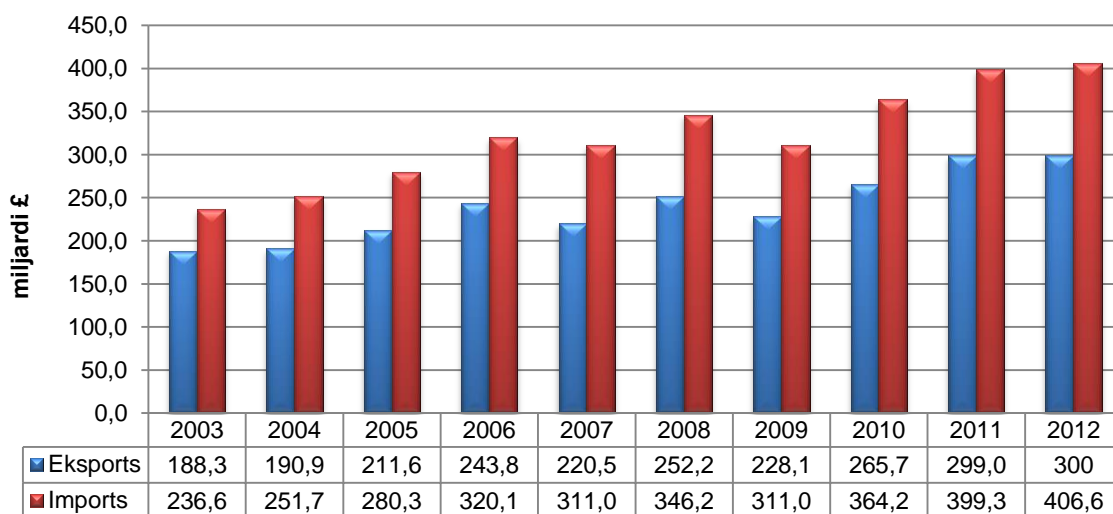
Preču ārējā tirdzniecība

Lielbritānijas preču ārējās tirdzniecības bilance ir negatīva un 2012. gadā sasniedza -106,6 miljardus sterliņu mārciņas (GBP). Lielbritānijas eksporta vērtība 2012. gadā bija 300 miljardi GBP, bet importa vērtība – 406,6 miljardi GBP. Salīdzinājumā ar 2011. gadu eksports pieauga par 0,5%, bet imports par 2%.

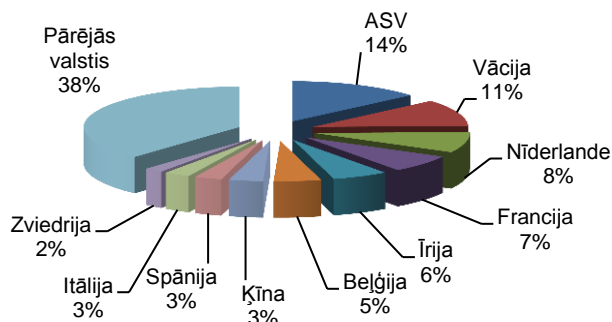
Svarīgākie Lielbritānijas tirdzniecības partneri ir ASV (eksports – 13% un imports 7%) un Vācija (eksports – 11% un imports 13%).

Eksports uz ES valstīm sastādīja 50,2% un imports – 50,5%.

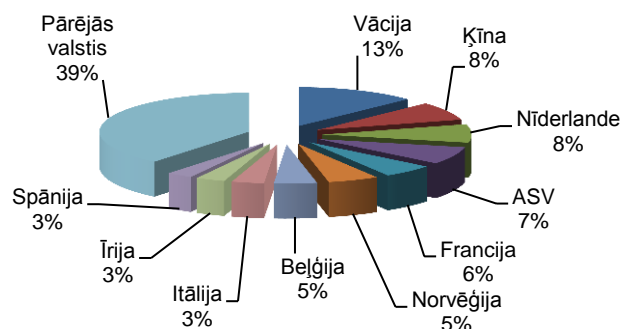
Lielbritānijas preču ārējā tirdzniecība, miljardi GBP

Galvenie eksporta partneri 2012. gadā, %

Galvenie importa partneri 2012. gadā, %

Avots: Lielbritānijas Centrālā statistikas pārvalde - www.statistics.gov.uk

Galvenās preces Lielbritānijas ārējā tirdzniecībā ir nafta un tās produkti, transporta līdzekļi medicīnas un farmaceitiskie produkti.

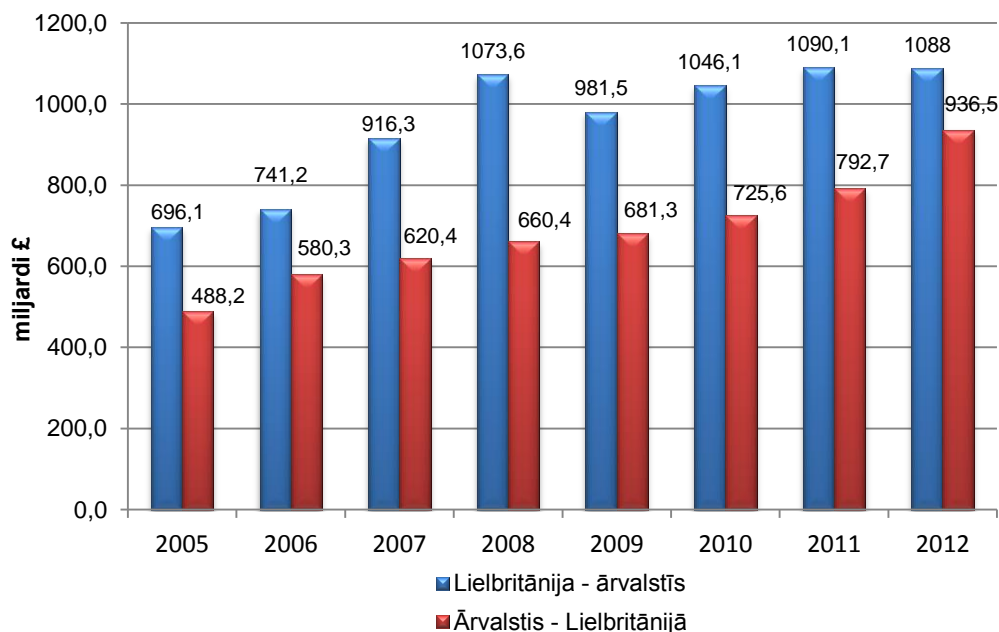
Investīcijas

2012. gada beigās Lielbritānijas uzkrātās tiešās investīcijas ārvalstīs samazinājušās par 0,3% salīdzinājumā ar 2011.gadu un sasniedz 1,09 triljonus GBP. Ārvalstu uzkrātās tiešās investīcijas Lielbritānijā sasniedz 936,5 miljardus GBP, kas ir par 18,1% vairāk kā 2011. gada beigās.

2012. gadā Lielbritānijas uzņēmēji visvairāk ieguldījuši ASV (18,9% jeb 205,1 miljardi GBP), Luksemburgā (12,8% jeb 139,6 miljardi GBP) un Nīderlandē (11,6% jeb 126,2 miljardi GBP), savukārt lielākie investētāji Lielbritānijā ir ASV (28,8% jeb 269,5 miljardi GBP), Nīderlande (15,4% jeb 144,1 miljardi GBP) un Francija (8,4% jeb 78,4 miljardi GBP).

2012.gadā ES valstīs ir veikti ieguldījumi 47,2% jeb 513,5 miljardi GBP, bet investori no ES valstīm kopumā investējuši 49,8% jeb 466,6 miljardus GBP.

Uzkrātās tiešās investīcijas, miljardi GBP

Avots: Lielbritānijas Centrālā statistikas pārvalde, www.statistics.gov.uk